

Euroopa andmekaitseinspektori arvamuse järgmise õigusakti kohta: Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta) rakenduseeskirjad (KOM(2006)16 lõplik)

(2007/C 91/03)

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 286,

võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti selle artiklit 8,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta, ⁽¹⁾

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrust (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta, ⁽²⁾ eriti selle artiklit 41,

võttes arvesse komisjoni 7. detsembri 2006. aasta taotlust arvamuse saamiseks kooskõlas määruse nr 45/2001 artikli 28 lõikega 2,

ON VASTU VÕTNUD JÄRGMISE ARVAMUSE:

I. SISSEJUHATUS

Konsulteerimine Euroopa andmekaitseinspektoriga

1. Komisjon saatis kooskõlas määruse (EÜ) nr 45/2001 artikli 28 lõikega 2 Euroopa andmekaitseinspektorile konsulteerimiseks järgmise ettepaneku: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 ⁽³⁾ (sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta) rakenduseeskirjad (edaspidi "ettepanek"). Euroopa andmekaitseinspektor on seisukohal, et määruse preambulis tuleks viidata käesolevale arvamusele.
2. Komisjoni ametlikule konsulteerimistaotlusele eelnesid Euroopa andmekaitseinspektori 2007. aasta inventeerimisnimekirja ⁽⁴⁾ koostamise raames toimunud kontaktid Euroopa andmekaitseinspektori sekretariaadi ja komisjoni asjaomase peadirektoraadi (tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraat) talituste vahel. Nimetatud ettepanek kuulub tõesti selliste tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi poolt menetletavate ettepanekute hulka, mis pakuvad Euroopa andmekaitseinspektorile suurt huvi. Lisaks osales Euroopa andmekaitseinspektor Euroopa Parlamendi poolt 23. novembril 2006. aastal korraldatud ärakuulamisel, esitades mõned esialgsed ettepanekut käsitlevad märkused. Sellega seoses tervitab Euroopa andmekaitseinspektor käesolevat konsulteerimist ning ootab, et temaga konsulteeritakse ka tulevikus õigeaegselt komisjoni muude ettepanekute osas, mis käsitlevad isikuandmete kaitset sotsiaalkindlustuse ja tööhõive valdkonnas — eelkõige tema inventeerimisnimekirja kuuluvate ettepanekute osas.

⁽¹⁾ EÜTL 281, 23.1.1995, lk 31.

⁽²⁾ EÜTL 8, 12.1.2001, lk 1.

⁽³⁾ ELT L 166, 30.4.2004, lk 1.

⁽⁴⁾ Euroopa andmekaitseinspektor avaldab iga aasta detsembris oma konsulteerimisalaste prioriteetide nimekirja tulevaks aastaks. Nimekirjas on kõige olulisemad komisjoni ettepanekud, millele Euroopa andmekaitseinspektor võib ametlikult reageerida. Erilist tähelepanu pööratakse sellistele ettepanekutele, millel on eeldatavalt suur mõju andmekaitsele. Euroopa andmekaitseinspektori 2007. aasta inventeerimisnimekirja on kättesaadav Euroopa andmekaitseinspektori veebilehel www.edps.europa.eu.

Ettepaneku kontekst

3. Ettepanekus sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad. Viimatinimetatud määruses toodud uusi kooskõlastamiseeskirju ei saa tõepoolest kohaldada enne, kui vastavad rakendusmeetmed sätestav asjaomane ettepanek on vastu võetud ⁽¹⁾. Seetõttu hinnatakse ettepanekut koostoimes algmäärusega, millel ta põhineb. Sellega seoses tuleb märkida ka seda, et Euroopa andmekaitseinspektor ei ole avaldanud oma arvamust määruse 883/2004 kohta, kuna vastav komisjoni ettepanek võeti vastu 12. veebruaril 1999 ⁽²⁾, enne määruse 45/2001/EÜ jõustumist.
4. Ettepaneku eesmärk on ajakohastada ja lihtsustada olemasolevaid eeskirju, tugevdades sotsiaalkindlustusametuste vahelist koostööd ja parandades sotsiaalkindlustusametuste vahelise andmetevahetuse meetodeid.
5. Ettepanekul on lai reguleerimisala, seda nii asjaomaste kodanike kui ka käsitlevate valdkondade osas. Ühelt poolt hõlmab see kõiki ELi kodanikke, kes on kindlustatud siseriiklike õigusaktide alusel (hõlmates seetõttu ka mittetöötavaid isikuid) — tingimusel, et tegemist on piiriüleste juhtumitega. Teiselt poolt hõlmab ettepanek väga paljusid sotsiaalkindlustuse valdkondi: haigushüvitised; sünnitus- ja sellega samaväärsed isadushüvitised; invaliidsushüvitised; vanaduspensionid; toitjakaotuspensionid; hüvitised tööõnnetuste või kutsuhaiguste korral; matusetootused; töötushüvitised; pensionid ennetähtaegselt pensionile jäämise korral; perehüvitised.
6. Euroopa andmekaitseinspektor tervitab nimetatud ettepanekut, kuna selle eesmärgiks on kodanike vaba liikumise soodustamine ning Euroopa Liidu piires liikuvate ELi kodanike elatustaseme ja töötingimuste parandamine.
7. Suure osa ettepanekust moodustavad sätted, mis käsitlevad isikuandmete vahetamist liikmesriikide pädevate sotsiaalkindlustusametuste vahel. Tõepoolest, sotsiaalkindlustus ei saaks toimida ilma erinevat liiki ja sageli delikaatsete isikuandmete töötlemiseta. Samas on sotsiaalkindlustusega seotud isikuandmete vahetamine eri liikmesriikide vahel Euroopa Liidu loomulikuks tagajärjeks, aidates kodanikel üha rohkem kasutada enda õigust liikumisvabadusele.
8. Ent samuti on oluline, et selle tihenunud isikuandmete vahetamisega eri liikmesriikide ametuste vahel, mis loob paremad tingimused isikute vabaks liikumiseks, kaasneks ka isikuandmete kaitse kõrge tase — sellega oleks tagatud üks ELi põhiõigustest. Euroopa andmekaitseinspektoril on sellega seoses heameel tõdeda, et Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee osutas oma ettepanekut käsitlevas 26. oktoobri 2006. aasta arvamuses samuti vajadusele tagada isikuandmete piisav kaitse, eriti asjaomaste andmete puhuti delikaatset iseloomu arvestades ⁽³⁾.

Arvamuse fookus

9. Euroopa andmekaitseinspektoriga on konsulteeritud rakendusmääruse ettepaneku osas. Ent nagu eespool mainitud, ei saa rakendusmäärust hinnata eraldi määrusest (EÜ) nr 883/2004, milles sätestatakse sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise aluspõhimõtted, seda ka isikuandmete kaitse osas. Seetõttu lähtub Euroopa andmekaitseinspektor oma arvamuses viimatinimetatud määruses sätestatud raamistikust. Sellele vaatamata on Euroopa andmekaitseinspektori nõuanded põhiosas suunatud neile küsimustele, mille puhul rakendusmääruse andjal on veel manööverdamisruumi.

⁽¹⁾ Eeskirjad on praegu sätestatud nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruses (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT L 149, 5.7.1971, lk 2–50), ning selle rakendusmääruses — nõukogu määrus (EMÜ) nr 574/72 (EÜT L 74, 27.3.1972, lk 1–83).

⁽²⁾ EÜT C 38, 12.2.1999, lk 10.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 26. oktoobri 2006. aasta arvamus teemal "Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad" (ELT C 324, 30.12.2006, lk 59).

10. Lisaks märgib Euroopa andmekaitseinspektor, et ettepanekul on lisaks laiale reguleerimisalale ka väga keerukas ülesehitus, kuna sellega nähakse ette sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamisega seotud erinevaid asjaolusid, mehhanisme ja piiranguid käsitlevad üksikasjalikud ja mõnikord vägagi tehnilised sätted. Seetõttu ei käsitlenud Euroopa andmekaitseinspektor ettepanekut analüüsides kõiki sätteid eraldi, vaid kasutab horisontaalset lähenemisviisi, keskendudes andmekaitse põhimõtetele, mis on ettepanekut silmas pidades eriti olulised.
11. Selle lähenemisviisi puhul on käesoleva arvamuse eesmärgiks tagada andmekaitset käsitlevate õigusaktide järgimine, ent samas ka kavandatud meetmete tõhusus, ennetades ja lahendades probleeme, mis võivad rakendamise ajal siseriiklikes õigussüsteemides esile kerkida. Euroopa andmekaitseinspektor määratleb käesolevas arvamuses kõigepealt asjakohase andmekaitse õigusraamistiku ning käsitleb seejärel ettepaneku seisukohalt oluliste andmekaitse põhimõtete kohaldamist. Järelduste osas esitab Euroopa andmekaitseinspektor oma peamised tähelepanekud ja soovitused.

II. ASJAKOHANE ANDMEKAITSE ÕIGUSRAAMISTIK

12. Asjaomase ettepaneku kontekstis on kindlustatud isikute isikuandmete töötajateks tavaliselt pädevad siseriiklikud ametiasutused ning seega kuuluvad nimetatud andmed nende siseriiklike seaduste reguleerimisalasse, millega rakendatakse direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta ("direktiiv"). Piiratud arvul juhtudel, mil kindlustatud isikute isikuandmete töötajateks on ühenduse institutsioonid, kohaldatakse nimetatud andmete suhtes määrust (EÜ) nr 45/2001⁽¹⁾ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta. See toimub näiteks siis, kui töödeldakse ELi töötajate isikuandmeid⁽²⁾. Seega näeb praegune andmekaitse alane õigusraamistik ette ühtlustatud kaitsetaseme kogu Euroopa Liidus.
13. Asjaomane ettepanek toetub sellele ühtlustatud raamistikule. Ent direktiivi rakendavad siseriiklikud õigusaktid ei ole täielikult ühetaolised ning siseriiklike andmekaitse seaduste vahel võib ikka veel esineda mõningaid erinevusi. Seetõttu peaks seadusandja ülaltoodud kindlasti arvesse võtma tagamaks, et kavandatavad meetmed oleksid nimetatud raamistikuga täielikus kooskõlas ja suudaksid nende võimalike erinevustega toime tulla.
14. Lisaks nõuab tihenunud riikidevaheline andmevahetus isikuandmete kaitset käsitlevate siseriiklike sätete paremat kooskõlastamist. Selles suhtes tervitab Euroopa andmekaitseinspektor määruse (EÜ) nr 883/2004 artiklit 77. Nimetatud sättes rõhutatakse selgesõnaliselt, et nimetatud määruse ja selle rakenduse alusel töödeldavad isikuandmed edastatakse kooskõlas isikuandmete kaitset käsitlevate ühenduse sätetega.
15. Määruse (EÜ) nr 883/2004 artikkel 77 sisaldab ka juhiseid eri liikmesriikide pädevate ametiasutuste vahelise teabevahetuse suhtes kohaldatava siseriikliku andmekaitse seaduse kohta — rõhutades, et isikuandmete edastamise suhtes ühest liikmesriigist teise kohaldatakse esimesena nimetatud, st andmeid edastava liikmesriigi andmekaitse alaseid õigusakte. Ent mis tahes teabevahetuse suhtes, mis lähtub vastuvõtvast liikmesriigist, samuti vastuvõetud andmete hoiustamise, muutmise ja hävitamise suhtes kohaldatakse vastuvõtva liikmesriigi andmekaitse alaseid õigusakte. Nimetatud säte on kooskõlas kohaldatavat siseriiklikku õigust käsitleva sättega, mis on esitatud direktiivi artiklis 4.
16. Ettepanekus viidatakse isikuandmete kaitset käsitlevatele ühenduse sätetele põhjenduses 3 ning artikli 3 lõikes 2. Kui põhjenduses 3 deklareeritakse üldiselt, et asjaomaste isikute jaoks peavad kehtima kõik tagatised, mis on ette nähtud ühenduse sätetes isikuandmete kaitse kohta, siis artikli 3 lõikes 2 viidatakse konkreetselt enda isikuandmetele juurdepääsu ja nende andmete parandamise õiguse kasutamisele.

⁽¹⁾ Kuna määruse 45/2001 sätted kajastavad direktiivis 95/46 sisalduvaid sätteid, siis viidatakse käesolevas arvamuses lugemise hõlbustamiseks ainult viimati nimetatud direktiivi asjakohastele artiklitele ja mitte esimesena nimetatud määruse analoogsetele sätetele.

⁽²⁾ Näiteks määruse 883/2004 artikkel 15 ja asjaomase ettepaneku artikkel 18 käsitlevad abiteenistujatega seotud isikuandmete edastamist.

17. Euroopa andmekaitseinspektor jagab arvamust, et isikuandmete täiustatud töötlemist ja edastamist rakendavas õigusaktis tuleks veel kord üheselt ja selgesõnaliselt viidata andmekaitse suhtes kohaldatavale õigusraamistikule. Sellest tulenevalt soovib Euroopa andmekaitseinspektor, et isikuandmete kaitset käsitlevaid ühenduse sätteid puudutav üldine viide ei sisalduks ainult õigusakti põhjendustes, vaid oleks selgesõnaliselt välja toodud ka selle sätetes (näiteks artiklis 3). Selline üldine säte ei välistaks võimalust, et muud, näiteks praegu artikli 3 lõikes 2 toodud sätted ei võiks põhjalikumalt käsitleda spetsiifilisemaid probleeme, mis on seotud andmekaitse põhimõtete konkreetse kohaldamisega sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise raamistikus (vt ka punkte 36–38).

III. ASJAKOHASTE ANDMEKAITSE PÕHIMÕTETE KOHALDAMINE

Eesmärgi suhtes kohaldatavad piirangud

18. Andmekaitseseaduse üheks aluspõhimõtteks on see, et isikuandmeid töödeldakse ainult sellel eesmärgil, mille tarvis neid kogutakse, või sellega kooskõlas oleval eesmärgil (direktiivi artikli 6 lõike 1 punkt b). Ettepanek ei sisalda ühtegi üldist sätet eesmärgi suhtes kohaldatavate piirangute kohta ⁽¹⁾. Ent ettepaneku üldine lähenemisviis on selline, et teatud sotsiaalkindlustusega seotud eesmärgil (pension, invaliidsushüvitis, töötushüvitis jne) kogutavad isikuandmed töödeldakse ja seejärel edastatakse teise liikmesriigi ametiasutusele samal eesmärgil. Sellest tulenevalt on enamik ettepanekus sätestatud töötlustoimingutest seotud isikuandmetega, mida töödeldakse samal või sellega kooskõlas oleval eesmärgil. See kehtib ka isikuandmete töötlemisel, mis on seotud teabe edastamisega võlanõuete või hüvitiste sissenõudmiseks (artikkel 73).
19. Ent muude asjaolude puhul, nagu näiteks maksuasutuste vahelise koostöö korral (põhjendus 14), võivad sotsiaalkindlustusandmed olla vajalikud ka muudel kui sotsiaalkindlustusega seotud eesmärkidel. Sel juhul võivad eesmärgi suhtes kohaldatavate piirangute osas tehtavad erandid olla õigustatud tulenevalt direktiivi artiklist 13, teatud konkreetsete asjaolude puhul ning tingimusel, et need on vajalikud ja põhinevad kas riigi või ühenduse tasemel võetavatel seadusandlikel meetmetel. Seadusandja võiks seda arvesse võttes kaaluda, kas ei oleks otstarbekas ettepanekus konkreetset viidata tingimustele, mille puhul võiks sotsiaalkindlustusandmeid töödelda erineval eesmärgil.
20. Euroopa andmekaitseinspektor arvab ülaltoodud silmas pidades, et ettepanek on kooskõlas peamiste andmekaitse alaste sätetega, mis käsitlevad eesmärgi suhtes kohaldatavaid piiranguid. Lisaks märgib Euroopa andmekaitseinspektor, et keeld kasutada isikuandmeid muudel kui sotsiaalkindlustusega seotud eesmärkidel tuleneb kohaldatavatest andmekaitse alastest õigusaktidest, mis lubavad nimetatud üldpõhimõttest erandeid teha ainult konkreetsetel ja rangetel tingimustel.

Proportsionaalsus töödeldavate andmete, pädevate asutuste ja andmete säilitamise aja puhul

21. Andmekaitse põhimõtete kohaselt peavad isikuandmed olema piisavad ja asjakohased ning mitte ületama selle otstarbe piire, mille tarvis neid kogutakse ja/või hiljem töödeldakse (direktiivi artikli 6 lõike 1 punkt c). Sotsiaalkindlustussüsteemide puhul tähendab see seda, et iga konkreetse juhtumi korral edastatakse ainult vajalik ja proportsionaalne kogum andmeid.
22. Nimetatud põhimõte on korrektselt väljendatud ettepaneku artikli 2 lõikes 1, mis näeb liikmesriikide asutuste jaoks ette kohustuse jagada üksteisega kõiki vajalikke andmeid kindlustatud isikute õiguste ja kohustuste väljatöötamiseks ja kindlaksmääramiseks. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab sellega seoses, et vajalikuks peetavate isikuandmete määratlemise tulemused võivad asjaomase hüvitise liigist olenevalt veidi varieeruda. Näiteks haigushüvitiste puhul vajatakse teistsuguseid isikuandmeid kui vanaduspensionite puhul. Liikmesriikide asutused peaksid piirduma ainult nende andmete edastamisega, mis on iga konkreetse juhtumi puhul kindlustatud isiku õiguste või kohustuste seisukohalt vajalikud.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhtis oma arvamuses tähelepanu sellele küsimusele, avaldades kahetsust, et puudub säte, "mis ranget keelaks nimetatud andmete kasutamise muudel kui sotsiaalkindlustusega seotud eesmärkidel", nagu seda praegu teeb määruse (EMÜ) nr 1408/71 artikli 84 lõike 5 punkt b. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, punkt 4.10.2.

23. Proportsionaalsuse põhimõtet tuleks kohaldada ka andmetele juurdepääsu omavate pädevate asutuste arvu ning isikuandmete säilitamise tingimuste ja aja suhtes. Sotsiaalkindlustusandmetele omavad juurdepääsu ainult asjakohased asutused ja institutsioonid ning neid andmeid säilitatakse — andmesubjektide tuvastamist võimaldavas vormis — ainult seni, kuni see on vajalik seoses nende töötlemise eesmärkidega (direktiivi artikli 6 lõike 1 punkt e).
24. Kindlustatud isikute isikuandmetele juurdepääsu omavate asutuste ja institutsioonide arvu käsitleb ettepaneku artikkel 83, millega luuakse avalikkusele kättesaadav andmebaas, mis koondab iga liikmesriigi asjakohaste asutuste andmeid. Samuti tuleb märkida, et ettepanek jätab liikmesriikidele vabad käed otsustamiseks, kas isikuandmed edastatakse liikmesriigis asuva keskse juurdepääsupunkti vahendusel või otse asjakohasele asutusele või institutsioonile (artikli 2 lõige 3). Lisaks võib igas liikmesriigis olla mitmeid määratud asutusi, millest osa võib töötada regionaalsel tasandil.
25. Isikuandmete säilitamise aja kohta märgib Euroopa andmekaitseinspektor, et proportsionaalsuse põhimõtte järgimine sotsiaalkindlustuse kontekstis võib sotsiaalkindlustuse valdkonnast olenevalt viia väga erinevate tulemusteni. Näiteks haigushüvitistega seotud isikuandmete töötlemine on tavaliselt vajalik lühema aja jooksul kui pensionite puhul, mis on sellised hüvitised, mida tõenäoliselt makstakse pikema aja vältel. Isikuandmete säilitamise aeg sõltub ka sellest, millist liiki asutus neid andmeid töötleb. Näiteks kesksete juurdepääsupunktide puhul kustutatakse isikuandmed kohe pärast nende hilisemat edastamist pädevale asutusele. Igal juhul peaks olema selge, et isikuandmed kustutakse või muudetakse anonüümseks kohe pärast seda, kui need ei ole enam nende kogumise või töötlemise eesmärkide seisukohalt vajalikud.
26. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab ülaltoodud silmas pidades, et sedavõrd keeruka süsteemi puhul, kus isikuandmeid töödeldakse ja hiljem edastatakse asümmeetrilise asutustevõrgu kaudu, tuleks erilist tähelepanu pöörata sellele, et oleks tagatud isikuandmete töötlemine pädevate asutuste poolt ja proportsionaalse ajaperioodi jooksul, ning et välditaks andmebaaside dubleerimist. Euroopa andmekaitseinspektor usub, et artikliga 83 ette nähtud andmebaas aitab tagada seda, et vajalikud isikuandmed edastatakse iga konkreetse juhtumi puhul ainult asjakohastele asutustele. Ent komisjon võiks asjaomasele ettepanekule lisada täiendavaid selgitusi nimetatud andmete edastamise ja säilitamise tingimuste kohta — nagu ta on seda juba teistes ettepanekutes teinud ⁽¹⁾. Sellest tulenevalt on Euroopa andmekaitseinspektor arvamusel, et säilitamise ajaperioodide teatud ühtlustamine mitte ainult ei aitaks kaitsta kodanike õigust isikuandmete kaitsele, vaid tõhustaks ka erinevate liikmesriikide ametivõimude vahelist koordineerimist.

Isikuandmete töötlemise õiguslikud alused

27. Ettepanekus kehtestatakse mitmesugused mehhanismid kindlustatud isikutega seotud isikuandmete edastamise erinevate liikmesriikide pädevate asutuste vahel. Taolised isikuandmete vahetused võib jagada kahte suurde kategooriasse: need, mis tehakse asjaomase isiku taotlusel; ja need, mis tehakse *ex officio*, tavaliselt kolmandate isikute (pädevate asutuste, tööandjate) vahel ilma asjaomase isiku konkreetse taotluseta. Paljudel juhtudel töötlevad ja edastavad asjakohased asutused delikaatseid, eelkõige tervisliku seisundiga seotud andmeid.
28. Kõik nimetatud töötlemistoimingud peavad olema kooskõlas direktiivis sätestatud isikuandmete töötlemise tingimustega: pädevad riiklikud asutused ja tööandjad võivad töödelda isikuandmeid ainult asjaomase isiku nõusolekul või mõnel muul õiguslikul alusel, nagu seadusjärgse kohustuse täitmiseks või üldiste huvidega seotud ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks (direktiivi artikli 7 punktid a, c ja e). Rangemad tingimused kehtivad delikaatsete andmete, st selliste isikuandmete puhul, mis paljastavad rassistilise või etnilise päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused, ametiühingusse kuulumise, ning tervislikku seisundit või seksuaalelu käsitlevate andmete puhul (direktiivi artikkel 8).

⁽¹⁾ Nimetatud teemat puudutava hiljutise näite võib leida järgmisest komisjoni ettepanekust: nõukogu määrus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (KOM(2005) 649 lõplik). Eelkõige selle ettepaneku artiklis 46 on sätestatud siseriiklike keskasutuste kohustus hävitada teave — mille nad on saanud teiste liikmesriikide asutustelt — kohe pärast selle edastamist pädevale siseriiklikule asutusele. Lisaks keelatakse lõikes 3 selgesõnaliselt säilitada vastavalt nimetatud määrusele edastatud teavet kauem, kui see on edastamise otstarbe seisukohalt vajalik, ning mitte mingil juhul kauem kui üks aasta. Vt ka Euroopa andmekaitseinspektori arvamust nimetatud ettepaneku kohta (ELT C 242, 7.10.2006, lk 20, punktid 45–49).

29. Sellega seoses juhib Euroopa andmekaitseinspektor tähelepanu asjaolule, et ettepaneku sätteid võib käsitleda seadusjärgse kohustuse kehtestamisena — töödelda ja edastada sotsiaalkindlustusandmeid vastavalt direktiivi artikli 7 punktile c, kui see kohustus on konkreetselt määratletud. Seega nendel juhtudel, mil ettepanekus on ette nähtud selge kohustus töödelda isikuandmeid, võivad pädevate riiklike asutuste ja tööandjate tehtavad töötlemistoimingud põhineda direktiivi artikli 7 punktil c. Samas nendel juhtudel, mil ettepanekus ei ole taolist seadusjärgset kohustust otseselt sätestatud, peaks isikuandmete töötlemine põhinema kas konkreetsel riiklikul (ühtlustamata) seadusjärgsel kohustusel või erineval õiguslikul alusel.
30. Direktiivi artikli 7 punkt e näeb ette, et isikuandmeid võib töödelda juhul, kui see on vajalik üldiste huvidega seotud ülesande täitmiseks või sellise avaliku võimu teostamiseks, mis on tehtud ülesandeks volitatud töötlejale või andmeid saavale kolmandale isikule. See leiab aset siis, kui asjakohane asutus töötleb andmeid, lähtudes pigem oma ülesannete täitmiseks või avaliku võimu teostamisest mõne üldise riikliku või ühenduse õigusnormi alusel kui teatud konkreetselt seadusjärgsest kohustusest. Sellisel juhul on andmesubjektidel õigus esitada vastuväiteid vastavalt direktiivi artikli 14 punktile a.
31. Nõusoleku kasutamine õigusliku alusena vastavalt direktiivi artikli 7 punktile a on piiratud ulatusega selles osas, mis puudutab isikuandmete töötlemist ametivõimude poolt või töösuhete puhul, kuna nõusoleku andmist võib pidada — direktiivi artikli 2 punkti h kohaselt — vabatahtlikuks ainult siis, kui asjaomasel isikul on arvestatav alternatiiv.
32. Delikaatsete andmete töötlemise suhtes (direktiivi artikkel 8) tehtud tähelepanekud sarnanevad eelmistes lõigetes esitatule. Euroopa andmekaitseinspektor arvab, et tööõigusest (direktiivi artikli 8 lõike 2 punkt b), täiendavatest eranditest (artikli 8 lõige 4) või nõusolekust (artikli 8 lõike 2 punkt a) tulenevad kohustused võivad anda vajaliku õigusliku aluse delikaatsete sotsiaalkindlustusandmete töötlemiseks. Sellisel juhul võib olla vajalik kasutada konkreetseid kaitsemeetmeid, nagu näiteks tehnilist kategoreerimist.
33. Euroopa andmekaitseinspektor juhib ülaltoodud märkuste valguses tähelepanu sellele, et mida selgemalt on asjaomasel ettepanekus välja toodud konkreetsed seadusjärgsed kohustused pädevatele asutustele ja tööandjatele isikuandmete töötlemiseks, seda lihtsam ja tõhusam on ettepanekut liikmesriikides rakendada, eriti direktiivist lähtuvate siseriiklike andmekaitseseaduste täitmist silmas pidades. Euroopa andmekaitseinspektor, loobudes siinkohal ettepanekus sätestatud mitmesuguste konkreetsete mehhanismide üksikasjalikust käsitlemisest, soovib seega ELi seadusandjal tagada, et kõik isikuandmete töötlemise ja edastamise kavandatud mehhanismid põhineksid selgelt kas ettepanekus otseselt sätestatud konkreetsel seadusjärgsel kohustusel või muul õiguslikul alusel, mis puudutab andmete töötlemist vastavalt direktiivi artiklitele 7 ja 8.

Kindlustatud isikute teavitamine

34. Direktiivi 95/46 IV jaos sätestatakse, et andmesubjektide asjakohane teavitamine nende isikuandmete töötlemisest ja nende õigustest on vältimatu. See põhimõte omab veelgi suuremat tähtsust siis, kui isikuandmeid töötleb paljud eri liikmesriikides asuvad asutused, mistõttu andmesubjektidel on oht sattuda olukorda, kus nad ei tea, kes nende isikuandmeid töötleb, mis eesmärkidel seda tehakse ja kuidas oma õigusi rakendada.
35. Euroopa andmekaitseinspektor toetab selles küsimuses igati proaktiivset lähenemist: anda andmesubjektidele põhjalikku ja õigeaegset teavet, eesmärgiga selgitada neile nii kogutava teabe kasutamist kui ka nende õigusi. Sellega seoses Euroopa andmekaitseinspektor mitte ainult ei kiida heaks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee üleskutset⁽¹⁾ tõsta kõikide asjaomase määruse potentsiaalsete kasutajate teadlikkust, vaid kutsus ka seadusandjat üles lisama ettepanekusse selgesõnalise viite vajadusele anda asjaomastele isikutele nende isikuandmete töötlemise kohta konkreetselt ja piisavat teavet. Seda võiks teha, muutes artiklit 19 (*Kindlustatud isikute teavitamine*), et tagada vajaliku teabe andmine kindlustatud isikutele.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, punkt 1.11.

Andmesubjektide õigused

36. Andmesubjektide õigustel on sotsiaalkindlustussüsteemide kontekstis eriti tähtis osa, kuna need võimaldavad asjaomastel isikutel kontrollida oma (delikaatsete) andmete kasutamist, tagada nimetatud andmete täpsus ning kontrollida teavet, mille alusel langetatakse olulisi otsuseid ja määratakse hüvitisi. See on eriti tähtis piiriülese kontekstis, mille puhul vigade tegemise võimalus isikuandmete edastamisel on tõenäoliselt suurem, kuna edastatav teave on vaja tõlkida. Samuti väärib märkimist, et andmesubjektide õiguste rakendamisest tulenev teabe täpsustumine on kasulik mitte ainult asjaomastele isikutele, vaid ka asjakohastele sotsiaalkindlustusasutustele.
37. Euroopa andmekaitseinspektor tervitab igati ettepaneku artikli 3 lõiget 2, mis näeb ette, et liikmesriigid tagavad asjaomastele isikutele isikuandmetele juurdepääsu ja nende parandamise õiguse kooskõlas ühenduse sätetega isikuandmete kaitse kohta. Samas soovib Euroopa andmekaitseinspektor täiendada nimetatud sätet üldisema viitega kõikidele andmesubjektide õigustele, sealhulgas õigusele esitada vastuväiteid (direktiivi 95/46 artikkel 14) ning samuti kaitsemeetmete, mis puudutavad automatiseeritud üksikotsuseid (direktiivi 95/46 artikkel 15).
38. Lisaks soovib Euroopa andmekaitseinspektor võtta ettepanekus nõuetekohaselt arvesse vajadust edendada andmesubjektide õiguste tõhusat teostamist piiriülese kontekstis. Asjaomased isikud peavad tõepoolest rakendama oma õigusi olukorras, kus nende isikuandmed tulevad kahe või enama riigi erinevatelt asutustelt. Seega oleks soovivat, et sellistel juhtudel võiks andmesubjektide õigusi teostada ka otse selle asjakohase asutuse kaudu, mis teistest liikmesriikidest saavad isikuandmed vastu võtab. See tähendaks, et kindlustatud isikuga otsekontaktis olev pädev asutus peaks toimima nn ühtse teenuspunkti (*one-stop-shop*) mitte ainult sotsiaalkindlustushüvitiste suhtes, vaid ka kõikide isikuandmete suhtes, mida seoses nimetatud hüvitistega töödeldakse. Kindlustatud isik saaks seega teostada enda kui andmesubjekti õigusi pädeva asutuse kaudu, sõltumata andmete päritolust. Sellest tulenevalt kutsub Euroopa andmekaitseinspektor seadusandjat üles nimetatud võimalust kaaluma, võttes sealjuures arvesse teistes komisjoni ettepanekutes juba esitatud näiteid ⁽¹⁾.

Turvameetmed

39. Ettepanekus pannakse erilist rõhku andmete töötlemise turvalisusele, kuna erinevate liikmesriikide ametivõimud on hakanud üha rohkem elektroonilisi vahendeid kasutama. Lisaks hõlmab andmete edastamine enamikel juhtudel delikaatseid andmeid ning seetõttu, nagu ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on märkinud, on veelgi olulisem "tagada, et kõnealused andmed on kaitstud ning ei satu valedesse kätte" ⁽²⁾.
40. Sellega seoses tervitab Euroopa andmekaitseinspektor ettepaneku artiklit 4, milles sätestatakse, et andmete edastamine asjakohaste organite vahel "toimub elektrooniliselt turvalises keskkonnas, kus on tagatud konfidentsiaalsus ja andmevahetuse kaitse". Ent Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab samas, et nimetatud "turvalise keskkonna" puhul, mille määrab kindlaks sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise halduskomisjon ⁽³⁾, tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta üleeuroopaliste koostalitlusvõimeliste e-valitsuse teenuste riiklikele haldusasutustele, ettevõtetele ja kodanikele pakkumise programmi (IDABC) ⁽⁴⁾ soovitusi seoses ühenduse andmekaitse alaste õigusnormidega, pöörates erilist tähelepanu andmete töötlemise turvalisusega (direktiivi artikkel 17) seotud soovitudele. Ülaltoodud silmas pidades soovib Euroopa andmekaitseinspektor ka seda, et andmekaitse ja andmete turvalisuse eksperdid oleksid täielikult kaasatud nimetatud halduskomisjoni asjakohastesse töödesse.

⁽¹⁾ Nimetatud teemat puudutava hiljutise näite võib leida järgmisest komisjoni ettepanekust: nõukogu raamotsus, mis käsitleb liikmesriikide karistusregistrite andmete vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust ja nende andmete sisu (KOM (2005) 690 lõplik). Ettepaneku artikkel 6 võimaldab andmesubjektil teostada oma õigust juurdepääsuks enda isikuandmetele mitte ainult otseselt andmeid valdava asutuse poole pöördudes, vaid ka oma elukohajärgse liikmesriigi asutuse kaudu. Täiendavaid näiteid võib leida ka Schengeni infosüsteemist.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, punkt 4.10.

⁽³⁾ Sätestatud määruse (EÜ) nr 883/2004 artikliga 71. Ettepaneku artikkel 4 sätestab, et nimetatud halduskomisjon määrab kindlaks andmevahetuse vormingu ja viisi.

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/idabc/en/home>

IV. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

41. Euroopa andmekaitseinspektor tervitab nimetatud ettepanekut, kuna selle eesmärgiks on kodanike vaba liikumise soodustamine ning Euroopa Liidu piires liikuvate ELi kodanike elatustaseme ja töötingimuste parandamine. Tõepoolest, sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamine ei saaks toimuda ilma erinevat liiki ja sageli delikaatsete isikuandmete töötlemise ja edastamiseta.
42. Ent samuti on oluline, et selle tihenunud isikuandmete vahetamisega eri liikmesriikide asutuste vahel, mis loob paremad tingimused isikute vabaks liikumiseks, kaasneks ka isikuandmete kaitse kõrge tase — sellega oleks tagatud üks ELi põhiõigustest.
43. Ettepanek toetub andmekaitse ühtlustatud õigusraamistikule, mis on kehtestatud isikuandmete kaitset käsitlevate ühenduse sätetega, eriti direktiiviga 95/46/EÜ ning siseriiklike rakendusseadustega. Euroopa andmekaitseinspektoril on heameel tõdeda, et sellele andmekaitse suhtes kohaldatavale õigusraamistikule on veel kord viidatud nii algmääruses (EÜ) nr 883/2004 kui ka ettepanekus. Ent samas tuleks põhjalikumalt ja selgesõnalisemalt käsitleda spetsiifilisemaid probleeme, mis on seotud andmekaitse põhimõtete kohaldamisega sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise raamistikus.
44. Eesmärgi suhtes kohaldatavate piirangute põhimõtte osas arwab Euroopa andmekaitseinspektor, et ettepanek on kooskõlas peamiste andmekaitse alaste sätetega, mis käsitlevad eesmärgi suhtes kohaldatavaid piiranguid. Lisaks märgib Euroopa andmekaitseinspektor, et keeld kasutada isikuandmeid muudel kui sotsiaalkindlustusega seotud eesmärkidel ei ole ettepanekus selgesõnaliselt sätestatud, vaid tuleneb kohaldatavatest andmekaitse alastest õigusaktidest, mis lubavad nimetatud üldpõhimõtte osas erandeid teha ainult konkreetsetel asjaoludel ja rangetel tingimustel. Seadusandja võiks seda arvesse võttes kaaluda, kas ei oleks otstarbekas ettepanekus konkreetselt viidata tingimustele, mille puhul võiks sotsiaalkindlustusandmeid töödelda erineval eesmärgil.
45. Töödeldavate andmete, pädevate asutuste ja andmete säilitamise aja osas rõhutab Euroopa andmekaitseinspektor, et sedavõrd keeruka süsteemi puhul, kus isikuandmeid töödeldakse ja hiljem edastatakse asümmeetrilise asutustevõrgu kaudu, tuleks erilist tähelepanu pöörata sellele, et oleks tagatud isikuandmete töötlemine pädevate asutuste poolt ja proportsionaalse ajaperioodi jooksul, ning et välditaks andmebaaside dubleerimist. Sellega seoses võiks ettepanekule lisada täiendavaid selgitusi andmete edastamise ja säilitamise tingimuste kohta.
46. Isikuandmete töötlemise õiguslike aluste osas soovib Euroopa andmekaitseinspektor, loobudes ettepanekus sätestatud mitmesuguste konkreetsete mehhanismide üksikasjalikust käsitlemisest, ELi seadusandjal tagada, et kõik isikuandmete töötlemise ja edastamise kavandatud mehhanismid põhineksid selgelt kas ettepanekus otseselt sätestatud konkreetsetel seadusjärgsel kohustusel või muul õiguslikul alusel, mis puudutab andmete töötlemist vastavalt direktiivi artiklitele 7 ja 8.
47. Kindlustatud isikute teavitamise osas soovib Euroopa andmekaitseinspektor lisada ettepanekusse selgesõnalise viite vajadusele anda asjaomastele isikutele nende isikuandmete töötlemise kohta konkreetset ja piisavat teavet.
48. Andmesubjektide õiguste osas tervitab Euroopa andmekaitseinspektor igati ettepaneku artikli 3 lõiget 2 ning soovib täiendada nimetatud sätet üldisema viitega kõikidele andmesubjektide õigustele, sealhulgas õigusele esitada vastuväiteid ning samuti kaitsemeetmete, mis puudutavad automatiseeritud üksikotsuseid. Lisaks kutsub Euroopa andmekaitseinspektor seadusandjat edendama andmesubjektide õiguste tõhusat teostamist piiriülese kontekstis, sätestades, et kindlustatud isikuga otsekontaktis olev pädev asutus peaks toimima nn ühtse teenuspunktina (*one-stop-shop*) mitte ainult sotsiaalkindlustushüvitiste suhtes, vaid ka kõikide isikuandmete suhtes, mida seoses nimetatud hüvitistega töödeldakse.

49. *Turvameetmete* osas soovib Euroopa andmekaitseinspektor, et andmete edastamise "turvalise keskkonna" puhul, mis on sätestatud ettepaneku artiklis 4, tuleks täielikult arvesse võtta asjakohaseid soovitusi andmekaitse ja andmete töötlemise turvalisuse kohta. Sellega seoses tuleks tagada, et andmekaitse ja andmete turvalisuse eksperdid oleksid täielikult kaasatud pädeva halduskomisjoni asjakohastesse töödesse.

Brüssel, 6. märts 2007

Peter HUSTINX

Euroopa andmekaitseinspektor
